Het Wilhelmus en de geuzenliederen

Vragen en opdrachten voor de leerlingen

1. De geuzenliederen uit de Tachtigjarige Oorlog

1. We bekijken de kaart van de Nederlanden in het midden van de 16de eeuw. Bij de troonsafstand van Karel V in 1556 waren dat de Zeventien Verenigde Nederlanden of de 17 Provinciën. Alle lichtgroene delen behoren niet bij de 17 provinciën van het Habsburgse rijk van Karel V (bv. het prinsbisdom Luik).

Afbeelding: *De Zeventien Verenigde Nederlanden* (Overgenomen met toestemming van Albert van der Kaap)
Bron: http://histoforum.net/ontstaan/k9.htm

Honderd jaar later ziet de kaart van de Nederlanden er helemaal anders uit. In het noorden hebben we nu de onafhankelijke Republiek van de Zeven Verenigde Nederlanden of van de Zeven Provinciën, terwijl de zuidelijke provinciën nog altijd deel uitmaken van het Habsburgse rijk (de Spaanse Nederlanden). Het grondgebied van de Republiek komt grotendeels overeen met het grondgebied van het huidige Nederland. Wat is er gebeurd tijdens die honderd jaar? Wat heeft de scheiding van de Nederlanden veroorzaakt?

Afbeelding: *De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden* (Overgenomen met toestemming van Albert van der Kaap)
Bron: http://histoforum.net/ontstaan/k11.htm

2. Wat zijn geuzenliederen?

3. Verklaar de naam ‘geuzen’.

4. Welke twee partijen stonden tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) tegenover elkaar?

5. Door wie werden de beide partijen geleid?

6. Wat was het resultaat van de Tachtigjarige Oorlog?

7. Raadpleeg over het verloop van de oorlog een gedrukte of een digitale bron. Wat waren de hoogtepunten? Wat waren de dieptepunten?

8. Welke belangwekkende feiten hebben tijdens de volgende jaartallen plaatsgevonden: 1566, 1568, 1572, 1585, 1609 en 1648?

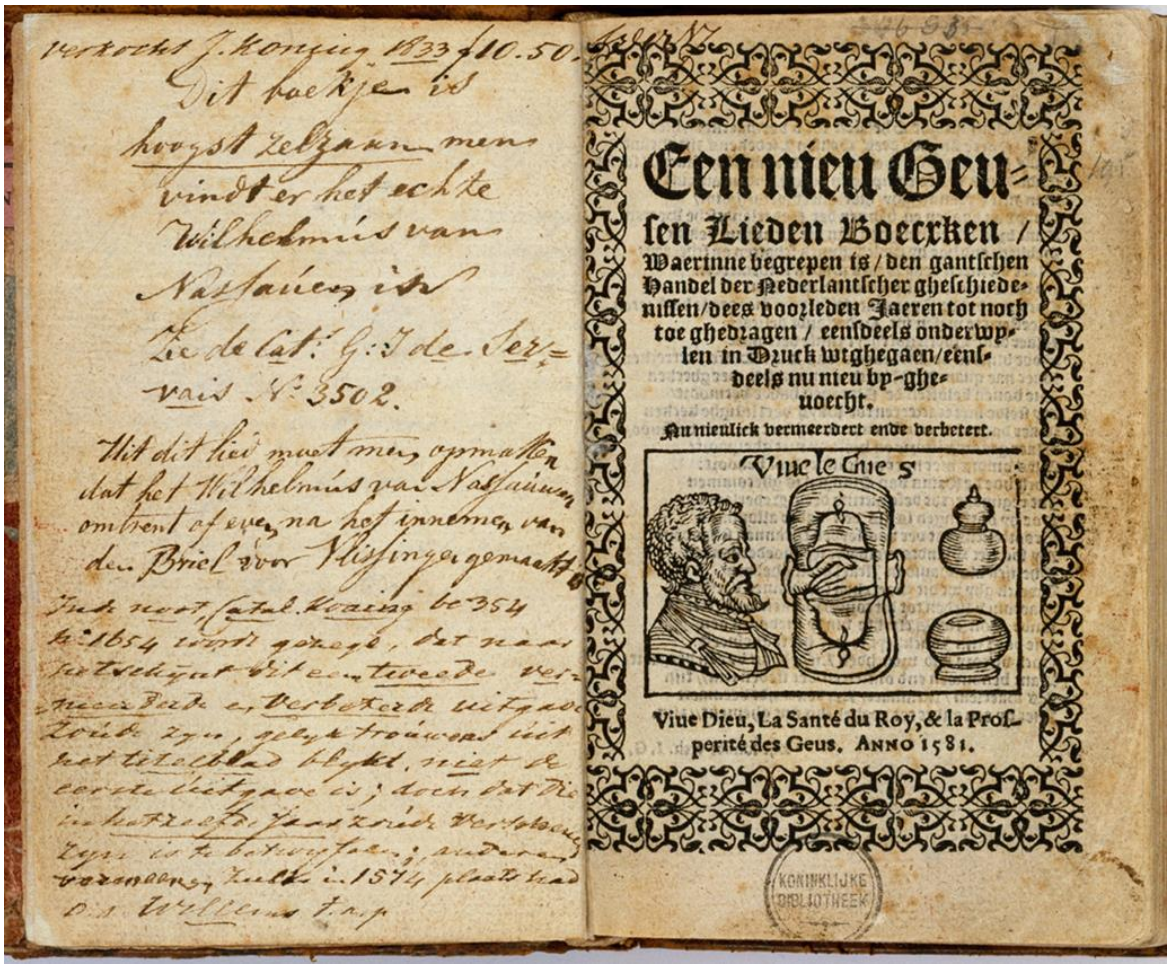

Afbeelding: Titelblad van het *Nieuw Geuzenliedboek* uit 1581. (Publiek domein)
Bron:
https://nl.wikipedia.org/wiki/Geuzenliederen#/media/Bestand:Nieuw_Geuzenliedboek_1581.jpg

9. Hiernaast zien we het titelblad van de oudst bewaarde druk van het *Geuzenliedboek* uit 1581. Beschrijf de afbeeldingen op het titelblad.

10. De slogan op de titelprent luidt: 'Vive le Gues' (leve de Geus). Eronder staat: 'Vive Dieu, La Santé du Roy, & la Prosperité des Geus' (Leve God, de gezondheid van de koning en de voorspoed der Geuzen). Naar welk strijdlied van de geuzen wordt met deze slogan verwezen? Zie: https://www.youtube.com/watch?v=n8gjOgTFX38

11. Hoe werden de geuzenliederen verspreid?

12. Verklaar de mededelingen 'eensdeels onderwylen in druck uitghegaen' en 'eensdeels nu nieulick bijgevoecht' op het hier afgebeelde titelblad.

13. Welke soorten liederen bevat het Geuzenliedboek?

14. Wat is het bekendste lied uit van de groep liederen die opwekken tot volharding in de strijd tegen de Spaanse tirannie en met name tegen de hertog van Alva, een echte 'ijzervreter', die door Filips II was uitgezonden om de opstandige Nederlanden te onderwerpen?

15. Waarom noemt men het Wilhelmus ook het 'Prinsenlied'?

Teksten

1. Het Wilhelmus

Het Wilhelmus is sinds 1932 het officiële Nederlandse volkslied. Het lied is omstreeks 1570 bij het begin van de Tachtigjarige Oorlog geschreven op een bestaande melodie. De tekst van het lied wordt in de mond gelegd van Willem van Oranje-Nassau, alsof hij die zelf uitgesproken heeft. De inhoud weerspiegelt Willems tweestrijd inzake de opstand in de Nederlanden: enerzijds probeert hij als vertegenwoordiger van het staatsgezag trouw te zijn aan de Spaanse koning, anderzijds volgt hij zijn geweten, dat hem voorschrijft in de eerste plaats God en het Nederlandse volk te dienen. De tekst is niet de oorspronkelijke, maar een gemoderniseerde hedendaagse versie. Deze versie is te vinden op de officiële website van het koninklijk huis van Nederland.

Zie ook:
https://www.youtube.com/watch?v=ijPU2l8Nsxc&list=PLi_srCikhtghrNa6Ti1d4aSyPQzQ3JI63

Eerste couplet	
Wilhelmus van Nassouwe ben ik, van Duitsen bloed, den vaderland getrouwe blijf ik tot in den dood. Een Prinse van Oranje ben ik, vrij onverveerd, den Koning van Hispanje heb ik altijd geëerd.	*Duits*: betekent zowel Hoogduits (uit Duitsland) als Nederduits (uit de Nederlanden). *den vaderland*: het land waarin ik me thuis voel. *vrij onverveerd*: zeer dapper *Hispanje*: Spanje (Latijn: Hispania); *geëerd*: gerespecteerd
Tweede couplet	
In Gods vrees te leven heb ik altijd betracht, daarom ben ik verdreven, om land, om luid gebracht. Maar God zal mij regeren als een goed instrument, dat ik zal wederkeren in mijnen regiment.	*In godes vrees*: met eerbied voor God beroofd van mijn land en mensen zodat ik zal kunnen terugkeren *regiment*: bestuursfunctie
Derde couplet	
Lijdt u, mijn onderzaten die oprecht zijt van aard, God zal u niet verlaten, al zijt gij nu bezwaard. Die vroom begeert te leven, bidt God nacht ende dag, dat Hij mij kracht zal geven, dat ik u helpen mag.	*Lijdt u*: wees lijdzaam, heb geduld; *onderzaten*: onderdanen *verlaten*: in de steek laten *bezwaard*: in de problemen *Die*: gij, die; *vroom*: als christen die moeten God dag en nacht bidden; *dat*: opdat *dat*: zodat

Vierde couplet Lijf en goed al te samen heb ik u niet verschoond, mijn broeders hoog van namen hebben 't u ook vertoond: Graaf Adolf is gebleven in Friesland in den slag, zijn ziel in 't eeuwig leven verwacht den jongsten dag.	Mijn leven en mijn bezit heb ik voor u op het spel gezet. *hoog van namen*: van hoge afkomst; *vertoond*: bewezen. *gebleven*: gesneuveld *slag*: veldslag *'t eeuwig leven*: de hemel *verwacht*… : wacht op het Laatste Oordeel.
Vijfde couplet Edel en hooggeboren, van keizerlijken stam, een vorst des rijks verkoren, als een vroom christenman, voor Godes woord geprezen, heb ik, vrij onversaagd, als een held zonder vrezen mijn edel bloed gewaagd.	*van keizerlijke stam*: keizerlijke afkomst. Hij heeft dus dezelfde status als Filips II. uitverkoren als rijksvorst *Godes woord*: het woord van G. *geprezen*: gewaardeerd *vrij onversaagd*: heel dapper *zonder vrezen*: onbevreesd *mijn edel bloed*: mijn leven als edelman
Zesde couplet Mijn schild ende betrouwen zijt Gij, o God mijn Heer, op U zo wil ik bouwen, Verlaat mij nimmermeer. Dat ik toch vroom mag blijven, uw dienaar t' aller stond, de tirannie verdrijven die mij mijn hart doorwondt.	*betrouwen*: vertrouwen, toeverlaat (vgl. psalm 18) *nimmermeer*: nooit meer. *vroom*: deugdzaam *t' aller stond*: in alle omstandigheden; dat ik toch de tirannie mag verdrijven…

Zevende couplet Van al die mij bezwaren en mijn vervolgers zijn, mijn God, wil doch bewaren den trouwen dienaar dijn, dat zij mij niet verrassen in hunnen bozen moed, hun handen niet en wassen in mijn onschuldig bloed.	*van*: tegen; *bezwaren*: in moeilijkheden brengen *bewaren*: beschermen dijn: uw *verrassen*: bij verrassing doden *in hunnen bozen moed*: in hun slechtheid; *hun handen*… : mij (onschuldige) niet om het leven brengen.
Achtste couplet Als David moeste vluchten voor Saul den tiran, zo heb ik moeten zuchten als menig edelman. Maar God heeft hem verheven, verlost uit alder nood, een koninkrijk gegeven in Israël zeer groot.	Hij vergelijkt zichzelf met David tegenover Saul (= Alva). *Als*: zoals *zuchten*: afzien *als*: samen met *hem*: David; *verheven*: gered *verlos*t… : bevrijd van alle ellende
Negende couplet Na 't zuur zal ik ontvangen van God mijn Heer dat zoet, daarna zo doet verlangen mijn vorstelijk gemoed: dat is, dat ik mag sterven met eren in dat veld, een eeuwig rijk verwerven als een getrouwen held.	Na het zure aardse leven komt het zoete hemelse leven. *daarna*: daarnaar; *doet verlangen*: vergelijk Engels ‘does’ (hevig verlangen). *met eren*: eervol; *veld*: slagveld *eeuwig rijk*: het eeuwig leven in de hemel

Tiende couplet	
Niets doet mij meer erbarmen in mijnen wederspoed dan dat men ziet verarmen des Konings landen goed. Dat u de Spanjaards krenken, o edel Neerland zoet, als ik daaraan gedenke, mijn edel hart dat bloedt.	*doen erbarmen*: pijn doen *wederspoed*: tegenspoed *des Konings landen*: Nederland *krenken*: pijn doen
Elfde couplet	
Als een prins opgezeten met mijner heireskracht, van den tiran vermeten heb ik den slag verwacht, die, bij Maastricht begraven, bevreesde mijn geweld; mijn ruiters zag men draven zeer moedig door dat veld.	*opgezeten*: te paard gezeten *heireskracht*: leger *vermeten*: door Alva uitgedaagd *slag*: veldslag *begraven*: ingegraven, verschanst; *bevreesde*: vreesde (Tegensteling tussen de tiran Alva, die laf wegkruipt, en Oranje, die zijn ruiterij laat draven op het slagveld.)
Twaalfde couplet	
Zo het den wil des Heren op dien tijd had geweest, had ik geern willen keren van u dit zwaar tempeest. Maar de Heer van hierboven, die alle ding regeert, die men altijd moet loven, en heeft het niet begeerd.	*op dien tijd*: op dat ogenblik *geern*: gaarne; *willen keren…* : u willen bevrijden van deze ellende. *alle ding regeert*: alles bestuurt *loven*: prijzen *begeerd*: gewild

Dertiende couplet	
Zeer christelijk was gedreven mijn prinselijk gemoed, standvastig is gebleven mijn hart in tegenspoed. Den Heer heb ik gebeden uit mijnes harten grond, dat Hij mijn zaak wil redden, mijn onschuld maken kond.	uit de grond van mijn hart *kond*: bekend
Veertiende couplet	
Oorlof, mijn arme schapen die zijt in groten nood, uw herder zal niet slapen, al zijt gij nu verstrooid. Tot God wilt u begeven, zijn heilzaam woord neemt aan, als vrome christen leven, 't zal hier haast zijn gedaan.	*oorlof*: vaarwel (aankondiging van het slot van het lied) *uw herder*: God (vgl. psalmen) *verstrooid*: de weg kwijt Wend u tot God, neem zijn heilzaam woord aan, leef als vrome christen, want het aardse leven is weldra afgelopen.
Vijftiende couplet	
Voor God wil ik belijden en zijner groten macht, dat ik tot genen tijden den Koning heb veracht, dan dat ik God den Heere, de hoogsten Majesteit, heb moeten obediëren in der gerechtigheid.	*tot genen tijden*: nooit *dan*: maar *obediëren…* : gehoorzamen in eerlijkheid en rechtvaardigheid

Afbeelding: Portret van Willem van Oranje in 1580 door Adriaen Thomasz Key. (Publiek domein)
Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Willem_van_Oranje

1. De meeste geuzenliederen zijn gemaakt om gezongen te worden op een bestaande melodie. Omdat die melodieën voldoende bekend waren, volstond het om een verwijzing naar het bekende lied boven het nieuwe lied te plaatsen. Het Wilhelmus is geschreven op 'de wijze van Chartres'. Hoe noemt men zo'n lied dat gemaakt is op de melodie van een ander lied?

2. In het Geuzenliedboek staan nog zeventien andere liederen, die geschreven zijn op dezelfde melodie. 'Op de wijze: Wilhelmus van Nassouwe' staat erboven. Wat kunnen we daaruit afleiden?

3. Beluister nu het Wilhelmus in zijn oorspronkelijke melodie. Ziie: https://www.youtube.com/watch?v=tH06g6LIn1o

Dit is niet helemaal dezelfde melodie als de muzikale versie die nu nog wordt gebruikt als nationaal volkslied van Nederland. Wat valt je op aan het ritme van de oorspronkelijke melodie, vergeleken met de hedendaagse versie? Vergelijk met: https://www.youtube.com/watch?v=lEL_xGifWDk

4. Het is moeilijk om het Wilhelmus precies te dateren, maar uit de verwijzingen naar een paar historische veldslagen kunnen we afleiden, dat het lied in het begin van de Tachtigjarige Oorlog is ontstaan, op een moment waarop de toestand er voor Willem van Oranje en zijn volgelingen slecht uitzag. Bij de komst van Alva was Willem gevlucht naar Duitsland en werden zijn bezittingen verbeurd verklaard. Daarna is hij de Nederlanden binnen getrokken met zijn leger om Alva te verjagen, maar hij is daarbij van een kale reis teruggekomen. Naar welke overwinning en naar welke nederlaag wordt in de tekst verwezen? Kun je op grond hiervan het gedicht min of meer dateren?

5. De steden wilden hem niet steunen en de calvinisten wilden hem niet als hun leider aanvaarden, omdat ze hem niet vertrouwden en hem te tolerant vonden tegenover de katholieken. In die voor Willem uitzichtloze omstandigheden is het Wilhelmus ontstaan. Het hoeft ons dan ook niet te verbazen dat het lied opgevat kan worden als een 'oratio pro domo', een verdediging van zijn eigen handelen, en als een propagandalied voor de opstand. Verklaar.

6. Het gedicht is een acrostichon: de beginletters van de strofen vormen de naam WILLEM VAN NASSAU (waarbij de letter U als een V is geschreven). Ga dat na.

7. Wat is het rijmschema van elke strofe? We zien dat het rijm niet altijd perfect is, bv. ‘bloed’ en ‘dood’ in het eerste couplet rijmen niet. Is dat een slordigheid van de dichter of hebben we daar een verklaring voor?

8. We kunnen de eerste twee strofen beschouwen als een soort inleiding en inhoudsopgave. Het lied gaat eerst over de rijksvorst Willem van Nassau in relatie tot het vaderland, daarna over de Prins van Oranje in relatie tot de koning van Spanje, en ten slotte over zijn relatie tot God. In welke versregels van de inleidende strofen vinden we deze thema’s terug?

9. Met behulp van deze thema’s kunnen we een structuur van het lied in vijf delen aangeven. Vul het volgende schema aan met een parafrase van de inhoud van elk deel.

I. Strofe 1 en 2. Inleiding.

II. Strofe 3 en 4. Willem spreekt tot de Nederlanders, zijn onderdanen.

III. Strofe 5 en strofe 8-9. De graaf van Nassau is hier aan het woord.

IV. Strofe 6 en 7: tussenstrofen, die samen een gebed tot God vormen.

V. Strofe 10 t/m strofe 15. De prins van Oranje tegenover de tiran Alva en de Spanjaarden.

10. Verklaar de vergelijking tussen de prins en koning David (strofe 8). Wat is de bedoeling van deze vergelijking?

11. Wie was de auteur van het Wilhelmus? Het spreekt vanzelf dat de meeste geuzenliederen anoniem zijn overgeleverd, maar als dichter van het Prinsenlied wordt vaak Filips van Marnix, heer van Sint-Aldegonde, genoemd, een belangrijke medewerker van Willem, die door hem tot burgemeester van Antwerpen werd benoemd. In een handschrift uit 1617 wordt Marnix, onder de tekst van het Wilhelmus, de auteur ervan genoemd. (Zie de afbeelding op de volgende bladzijde.) Lees het lemma over Marnix van Sint-Aldegonde op *Wikipedia* en geef aan waarom hij volgens jou al dan niet in aanmerking komt als kandidaat-auteur. Zie:
https://nl.wikipedia.org/wiki/Filips_van_Marnix_van_Sint-Aldegonde

12. We moeten wel signaleren dat In het voorjaar van 2016 een groep onderzoekers uit Antwerpen, Amsterdam en Utrecht het nieuws haalde met de hypothese dat het Wilhelmus geschreven zou zijn door psalmdichter Petrus Datheen (1531-1588). Wie was Petrus Datheen?

Afbeelding: *Handschrift met het Wilhelmus uit 1617.* Marnix van St.-Aldegonde wordt op de rechterpagina genoemd als auteur van het lied en een ‘excellent poeet’. Waterverfschilderij van drie ruiters met zwaarden op de rug gezien, in kuras met pieken en gespleten rode vanen. (Publiek domein)

Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Wilhelmus#/media/Bestand:Handschrift_Brussel_p-37-38.jpg

2. Laat zang en spel, tamboer en fluit

Stem: Op de Engelsche Foulle. Of: Walsch Wallinneken.

Laat zang en spel, tamboer en fluit Nu klinken tot Gods eer, Dat orgel, citer, harp en luit Ook opga voor den Heer, Die haast wel van ons keren kan Duc d'Alve den tiran.	Laat zang en spel, tamboer en fluit nu klinken ter ere van God, Mogen orgel, citer, harp en luit ook ten dienste staan van de H., Die ons weldra zal bevrijden van de hertog van Alva, de tiran.
Gods goedheid wezen moet verteld, Die nog zo voor ons zorgt En ons den Briel en Mase stelt Als tot een vaste borcht, Die haast wel van ons keren kan Duc d'Alve den tiran.	We moeten vertellen over Gods goedheid, die goed voor ons zorgt en ons Den Briel en de Maas ter beschikking stelt als een stevige burcht.
De Spanjaard wordt nu een gebit In zijnen muil geleid, God zij, die daar omhoge zit, Gedankt in eeuwigheid, Die haast wel van ons keren kan Duc d'Alve den tiran.	De Spanjaard krijgt nu een muilband aangedaan, wij zijn God in de hemel daarvoor eeuwig dankbaar.
Gij prinsen, heren van ons land Maakt ons de Spanjaard kwijt, Malkandren trouwlijk biedt de hand In Godes vrees altijd, Die haast wel van ons keren kan Duc d'Alve den tiran.	Gij prinsen en leiders van ons land, bevrijd ons van de Spanjaard, geef mekaar trouw de hand en vertrouw altijd op God.

Muzikale uitvoering:
http://www.liederenbank.nl/sound.php?recordid=506356&lan=nl

1. Dat het niet allemaal kommer en kwel was, waarover werd gezongen in de geuzenliederen, bewijst ons dit vrolijke liedje. Het werd geschreven naar aanleiding van de verovering door de zogenaamde watergeuzen van het stadje Den Briel (dat nu Brielle heet) in Zuid-Holland op 1 april 1572. Beluister het lied en geef je eerste indrukken over tekst, melodie en muzikale uitvoering..

2. Verklaar: ‘Op één april verloor Alva zijn bril’ en ‘In naam van Oranje, doe open de poort’.

Afbeelding: Glas-in-loodraam met de beginregel van het lied ‘In naam van Oranje, doe open de poort’. (St. Catarijnekerk in Den Briel) (CC BY-SA 4.0)
Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/In_naam_van_Oranje

3. Waarom was de inname van Den Briel het begin van de ommekeer in de opstand?

4. Elk jaar is het op 1 april groot feest in Brielle. Wat gebeurt er dan zoal?

4. Dit lied kennen we niet uit de *Geuzenliedboeken*, maar uit Valerius’ *Gedenkklank* uit 1626. Verklaar de titel van dit werk. Wat is de inhoud ervan?

5. Dit lied is ook interessant, omdat het een overzicht bevat van veelgebruikte instrumenten in die tijd. Over welke instrumenten gaat het? Kun je die instrumenten ook horen in de uitvoering van het lied door de Camerata Trajectina?

3. Wilt heden nu treden

Stem: Hei, wilder dan wild

Wilt heden nu treden voor God den Here, Hem bovenal loven van herten zeer, End' maken groot zijns lieven namens ere, die daar nu onzen vijand slaat terneer.	*van herten seer*: van ganser harte de eer van zijn lieve naam *onzen vijand*: Spanje
Ter eren ons Heren, wilt al uw dagen, dit wonder bijzonder gedenken toch. Maakt u, o mens, voor God steeds wel te dragen, doet ieder recht, en wacht u voor bedrog.	*Maakt u*: zorg ervoor *u te dragen*: u te gedragen *wacht u*: hoed u
D'arglozen, den bozen om iet te vinden, Loopt driesen en briesen gelijk een leeuw, Zoekende wie hij wredelijk verslinden Of geven mocht een dodelijke preeuw.	Vertaling: De boze loopt te brullen en te briesen als een leeuw om de onschuldige te verslinden of een dodelijke beet te geven.
Bid, waakt en maakt dat g' in bekoring End' in 't kwade met schade toch niet en valt. Uw vroomheid brengt de vijand tot verstoring, Al waar' zijn rijk nog eens zo sterk bewalt.	bekoring: verzoeking met *schade*: tot uw schade *vroomhei*d: godsvrucht en dapperheid; *tot verstoring*: in de problemen *bewald*: versterkt met wallen (aarden verhogingen)

1. Dit lied wordt in de *Evangelische Gezangen der Hervormde Kerk* (1938) genoemd: 'Nederlands danklied na de overwinning van Prins Maurits in 1597'. In 1597 versloeg het leger van Maurits, de zoon van Willem van Oranje, de Spanjaarden op de Tielenheide bij Turnhout. Waar was de Tielenheide? Is het gebied waar de slag plaatsvond nog steeds een heidegebied?

2. Het lied is een mooi staaltje van de verstechnische kwaliteiten van Valerius' teksten. Wat hier vooral opvalt, zijn de binnenrijmen in de eerste twee regels van elke strofe. Verklaar.

3. Bovendien moet Valerius heel Bijbelvast zijn geweest. Dat bewijzen de bijna letterlijke citaten zowel uit het Oude als uit het Nieuwe Testament. Waar kun je die Bijbelcitaten in het lied terugvinden? In welke Bijbelse contexten kom je ze tegen?

- ‘Wees verstandig en let goed op. Jullie vijand, de duivel, loopt rond als een brullende leeuw die een prooi zoekt. Hij zoekt wie hij kan verslinden.’ (1 Petrus v. 5-8)

- ‘Blijf wakker en bid dat jullie niet in beproeving komen; de geest is wel gewillig, maar het lichaam is zwak.’ (Mattheus 26, v. 41)

- ‘Uw rechterhand, Heer, heeft een enorme kracht, uw rechterhand vernietigde onze vijand.’ (Exodus 15, v. 6)

4. De populariteit van het leid wordt bewezen door de vele videofilmpjes op *Youtube.* Welke uitvoering kan je het meest bekoren?

5. Het hoeft ons niet te verbazen dat dit lied, dat eigenlijk een dankgebed is, ook in het buitenland bekend is geraakt. Waar en wanneer wordt het in het buitenland gezongen?

2. De geuzenliederen uit de Tweede Wereldoorlog

In tijden van verdrukking ontstaan gemakkelijker liederen dan in vredestijd. Dat was ook het geval tijdens de Tweede Wereldoorlog. De verzetsstrijders tijdens de Duitse bezettingstijd (1940-1945) noemden zich ook ‘geuzen’. In mei 1941 verscheen clandestien een *Nieuw Geuzenliedboek,* waarvan in de jaren 1943, 1944 en 1945 uitgebreide versies werden gemaakt. Alle versies werden gebundeld uitgegeven in het *Geuzenliedboek 1940-1945.*

Grote bekendheid verwierf ‘Het lied der achttien doden’ door J. Campert, geschreven naar aanleiding van het zogenaamde geuzenproces in Rotterdam. Het gedicht gaat niet over Jan Campert zelf, maar over de terechtstelling van vijftien leden van de verzetsgroep ‘De Geuzen’ en drie communistische februaristakers op 13 maart 1941. Het is dus geen lied maar een gedicht en het begint als volgt:

Een cel is maar twee meter lang
en nauw twee meter breed,
wel kleiner nog is het stuk grond

dat ik nu nog niet weet,
maar waar ik naamloos rusten zal
mijn makkers bovendien,
wij waren achttien in getal,
geen zal de avond zien.

Zie: https://www.literatuurgeschiedenis.org/teksten/de-achttien-dooden

De volledige tekst van het gedicht is hier te vinden:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Het_lied_der_achttien_dooden

Vragen en opdrachten

1. Waarover gaat het gedicht?

2. Heeft Jan Campert dit gedicht geschreven op de vooravond van zijn eigen executie?

3. Waarom werd het gedicht oorspronkelijk niet in een boek of tijdschrift gepubliceerd, maar verscheen het alleen in het illegale *Vrij Nederland*, als losse geïllustreerde 'rijmprent' en in illegale dichtbundels als het *Geuzenliedboek?*

4. Op de website van *Literatuurgeschiedenis* kun je lezen, dat er verschillend geoordeeld wordt over de literaire waarde van het gedicht. Sommigen vinden het vrij traditioneel en zelfs clichématig, anderen vinden het juist een schitterend gedicht. Wat is jouw oordeel?

5. In de lessenreeks 'Oorlog en verzet' wordt het gedicht vergeleken met de moderne protestsong 'Jezus redt' van Robert Long. Zie: https://www.youtube.com/watch?v=qw4u1p41flk

Kun je die vergelijking ook zelf toepassen? Wat zijn volgens jou de overeenkomsten en de verschillen tussen de beide teksten? Ken je nog andere voorbeelden van hedendaagse protestliederen?

© jan.uyttendaele@gmail.com

Digitale bronnen

https://nl.wikipedia.org/wiki/Tachtigjarige_Oorlog

https://nl.wikipedia.org/wiki/Portaal:Tachtigjarige_Oorlog

https://historiek.net/tachtigjarige-oorlog-opstand-nederlanden/63289/

http://histoforum.net/films/oranje.htm

https://nl.wikipedia.org/wiki/Geuzenliederen

https://www.kb.nl/themas/boekgeschiedenis/meer-bijzondere-boeken/een-nieu-geusen-lieden-boecxken

https://cf.hum.uva.nl/dsp/ljc/geuzenliedboek/

https://canon2015.literairecanon.be/nl/werken/geuzenliedboek

https://static.kunstelo.nl/ckv2/burger/burger17de/geuzen/Geuzenliedboek.htm

https://nl.wikipedia.org/wiki/Wilhelmus

https://historiek.net/wilhelmus-geschiedenis-volkslied-nederland/67968/

https://www.literatuurgeschiedenis.org/teksten/wilhelmus

https://nl.wikipedia.org/wiki/Filips_van_Marnix_van_Sint-Aldegonde

https://www.uu.nl/nieuws/scholieren-maken-zich-het-nederlandse-volkslied-eigen-via-howtowilhelmus

https://neerlandistiek.nl/2021/05/top-40-van-de-gouden-eeuw-2b/

https://www.literatuurgeschiedenis.org/teksten/nederlandtsche-gedenck-clanck

https://nl.wikipedia.org/wiki/Inname_van_Den_Briel

https://nl.wikipedia.org/wiki/In_naam_van_Oranje

https://nl.wikipedia.org/wiki/Wilt_heden_nu_treden

https://www.literatuurgeschiedenis.org/teksten/de-achttien-dooden

https://nl.wikipedia.org/wiki/Het_lied_der_achttien_dooden